

Nieuw Weerdinge Ruimtelijke Structuur

Oktober 2013

Inhoud

1. Inleiding	pag. 3
2. Ontstaansgeschiedenis & cultuurhistorie	pag. 5
3. Ruimtelijke structuur	pag. 17
4. Visie & Ontwikkelingsmogelijkheden	pag. 27
bijlage: stratenkaart	pag. 29

I. Inleiding

Dit document is opgesteld in het kader van de actualisering van bestemmingsplan Nieuw-Weerdinge. Het bestemmingsplan wijst de bestemming, ofwel functie van de grond aan. Ook geeft het bestemmingsplan regels over het gebruik van de grond en hetgeen daarop gebouwd is. Het bestemmingsplan bepaalt mede of ergens gebouwd mag worden. Om op gefundeerde wijze te kunnen bepalen waar en op welke wijze een bestemming toegepast kan worden is een helder begrip van de ruimtelijke structuur nodig.

Dit document geeft voor het voorliggende plangebied een beeld van de bestaande en gewenste ruimtelijke structuur, die ten grondslag ligt aan dit bestemmingsplan.

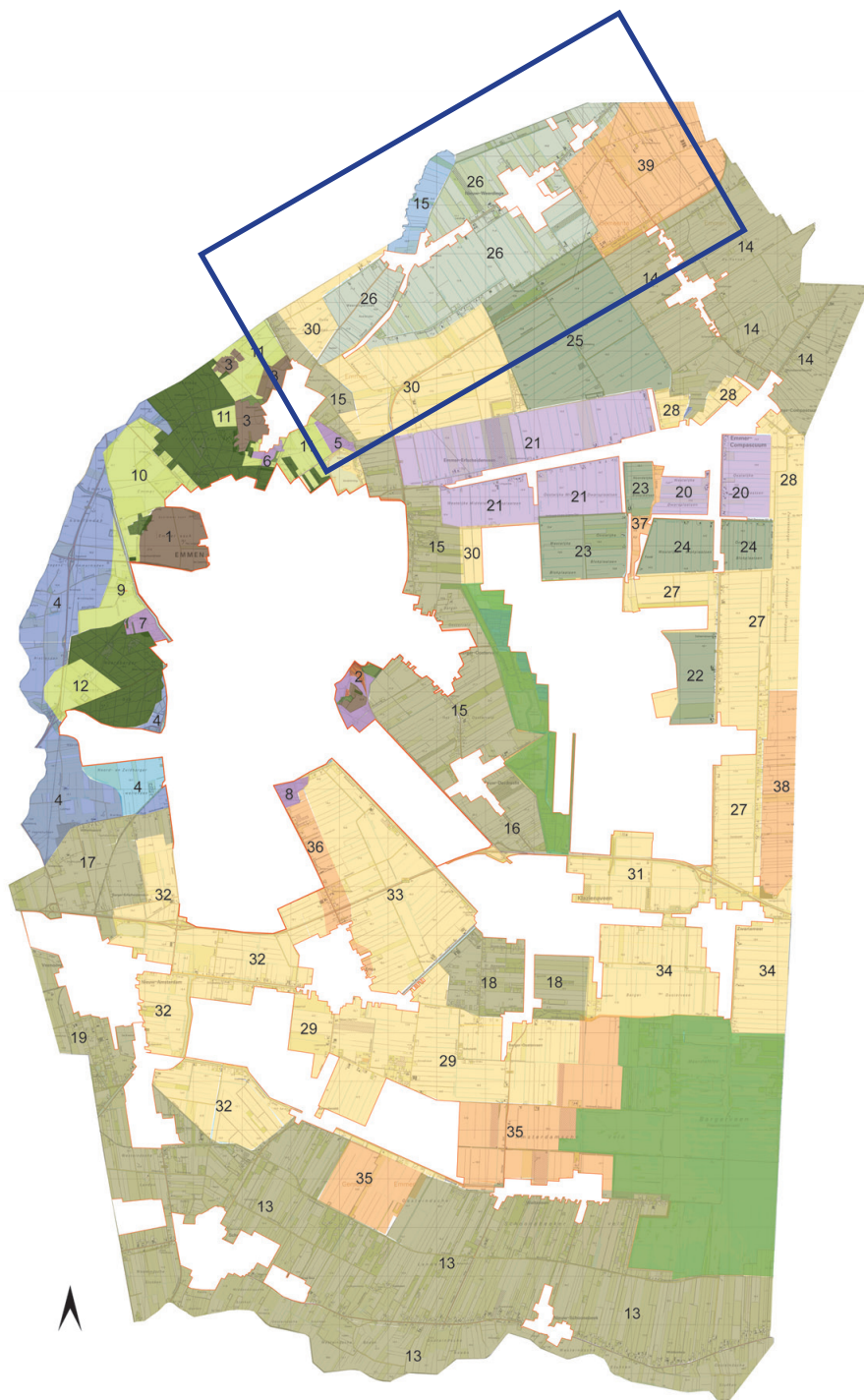
Oktober 2013

Bij de inventarisatie en analyse van het landschap en de groenstructuur is gebruik gemaakt van documentatie opgesteld door:

H H v B
Adviesbureau voor landschapsinrichting
Mw. Drs. Ing. L.M. Scholtens
Hoogeveenseweg 21
9435 TC Bruntinge
tel. 0593 552805

Gemeente Emmen, Afdeling ROI
Postbus 30001
7800 RA Emmen
tel. 14 0591

Ligging diverse gebieden in relatie tot plangebied

Esdorpenlandschap

De es en esdorp

Gebied 1 Emmer en Schimmer es

Gebied 2 Den Oever en omgeving

Gebied 3 Weerdinger essen

Beekdalgronden

Gebied 4 Sleenerstroom

Veldontginningen voor 1900
en veldontginningen na 1900

Gebied 5 Knarphoorn en omgeving

Gebied 6 De Weerdinger Emmer
Kampen

Gebied 7 Noord Barger Oude en
Nieuwe Kamp

Gebied 8 Zuidbarger Nieuwe Kamp

Gebied 9 Blikveldweg en omgeving

Gebied 10 Emmerveld

Gebied 11 Weerdinge

Gebied 12 Westerveld

Kleinschalige veenontginningen

Kleinschalige veenontginningen

Gebied 13 Schoonebeek e.o.

Gebied 14 Roswinkel en Munster-
scheveld

Gebied 15 Hondsrugzone

Gebied 16 Nieuw-Dordrecht

Gebied 17 Barger-Erfcheidenveen eo

Gebied 18 Klazienaveen-zuid

Gebied 19 Nieuw-Amsterdam

Grootschalige veenontginningen

Dubbel kanaal systeem

Gebied 20 Emmer-Compasuum zuid

Gebied 21 Emmer-Erfcheidenveen

Enkel kanaal systeem

Gebied 22 Barger-Compasuum west

Gebied 23 Verl. 1e Groene Dijk e.o.

Gebied 24 Oost en West Doorsnee

Gebied 25 Roswinkelerveen

Enkel kanaal systeem met
kruisdiepen van

Gebied 26 Nieuw-Weerdinge

Bloksysteem met wijken

Gebied 27 Barger-Compasuum e.o.

Gebied 28 Emmer-Compasuum

Gebied 29 Barger-Oosterveen e.o.

Gebied 30 Hondsrug-oost

Gebied 31 Klazienaveen-noordoost

Gebied 32 Nieuw-Amsterdam e.o.

Gebied 33 Oranjekanaal-zuidwest

Gebied 34 Zwartemeer e.o.

Deels c.q. anders ontgonnen

Gebied 35 Amsterdamsche Veld e.o.

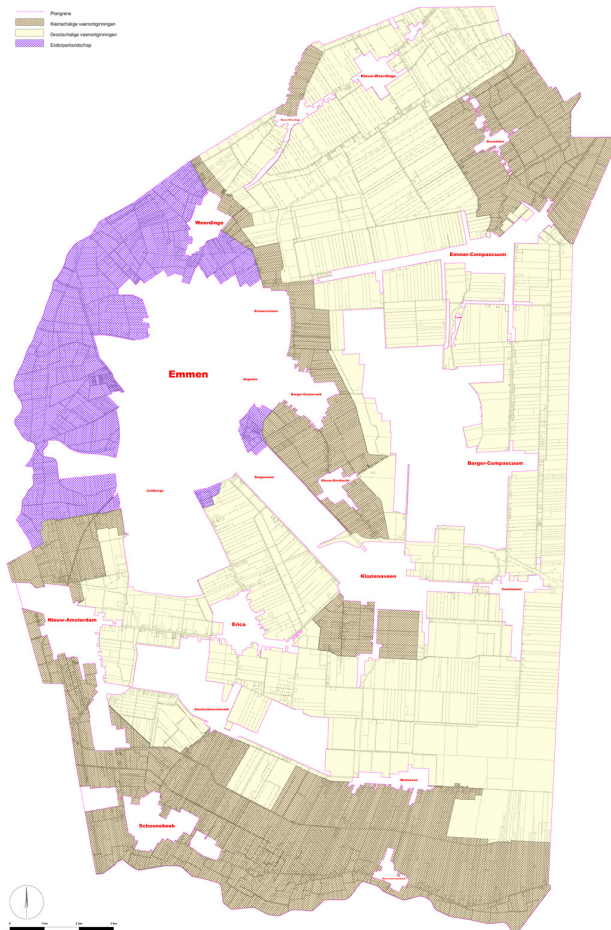
Gebied 36 Ericase Straat e.o.

Gebied 37 Foxel

Gebied 38 Limietweg

Gebied 39 Roswinkel noord-oost

2. Ontstaansgeschiedenis & cultuurhistorie

Nieuw-Weerdinge en het veen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De veenontginning heeft ervoor gezorgd dat er überhaupt een dorp Nieuw-Weerdinge ontstaan is en uitgegroeid is tot de hedendaagse omvang. Nieuw-Weerdinge dankt zijn bestaansrecht dan ook primair aan de vervening van dit gebied. Anderhalve eeuw geleden begon men hier met het afgraven van het veen. Die turfwinning vergde veel menskracht. Het landschap, de wijze waarop het water, de groenvoorzieningen en de bebouwing aanwezig is, is dan ook veelal een directe afgeleide van het pragmatische (industriële) proces dat door de mens hier gebezigd is.

De ontstaansgeschiedenis en cultuurhistorie vormen de belangrijkste onderleggers voor de huidige, aanwezige ruimtelijke structuur. Voor de analyse hiervan wordt deels gebruik gemaakt van de bevindingen uit het onderzoek 'Buitengebied Emmen, de gemeente Emmen in het perspectief van het landschap'. In dit onderzoek, dat opgesteld is ten behoeve van het bestemmingsplan

Indeling drie hoofdlandschappen:

Paars/blauw = Esdorpenlandschap

Bruin = Kleinschalige veenontginningen

Geel = Grootschalige veenontginningen

Buitengebied, wordt een onderscheid gemaakt tussen drie hoofdlandschapstypen, namelijk het esdorpenlandschap, het landschap van de kleinschalige veenontginningen en dat van de grootschalige veenontginningen.

Binnen deze hoofdlandschapstypen zijn de karakteristieken van de landschappelijke eenheden inhoudelijk geanalyseerd op basis van de thema's aard- en bodemkundige ondergrond, periode voor de drie cultuurlandschappen, wegenstructuur, bebouwingsstructuur, verkavelingstructuur, waterstructuur, beplantingsstructuur en visuele aspecten.

Op basis van deze onderverdeling komt naar voren dat Nieuw-Weerdinge getypeerd wordt door drie landschappelijke deelgebieden, met ieder verschillende karakteristieken;

1. kleinschalige veenontginningen (gebied 15),
2. grootschalige veenontginningen/enkel kanaalsysteem met kruisdiepen (gebied 26) en
3. anders ontgonnen (gebied 39).

2.1 Gebied 15 - Hondsrugzone

De kleinschalige veenontginningen die tot gebied 15 horen liggen allen op de overgang van de Hondsrug naar het veen. Sommige gebiedjes liggen feitelijk op het zand, zoals bijvoorbeeld een klein gebiedje bij Weerdinge, andere liggen geheel op het veen. Echter bij allen is sprake van kleinschalige ontginning en de overgang van Hondsrug naar veen. Om praktische redenen is een 'scherpe' grens getrokken tussen klein- en grootschalig c.q. esdorpenlandschap. In de praktijk zijn de grenzen natuurlijk geleidelijker.

Met uitzondering van het gebied ten zuidoosten van Barger-Oosterveld (Oosterbos) is vanaf de Hondrug goed zicht op lager gelegen voormalige venen. De steilrand is hier nog zeer gaaf.

Archeologisch onderzoek heeft uitgewezen dat vanaf de Hondsrug meerdere veendijken en –wegen richting het veen hebben gelopen. Ook, de gerestaureerde, Emmer Schans stamt uit de periode dat het veen vooral als militaire verdedigingslinie werd gewaardeerd. Het beekdal van de (Ruiten/Mussel) Aa bij Weerdinge was al vóór 1850 in gebruik als hooi- en weilanden. Een groot deel van dit gebied is na 1900 grootschalig verveend. Het restant bij Vledders is niet grootschalig verveend en wordt dan ook tot de kleinschalige veenontginningen van de Hondsrug gerekend. Vooral de relatief smalle strookverkaveling is hier nog herkenbaar aanwezig.

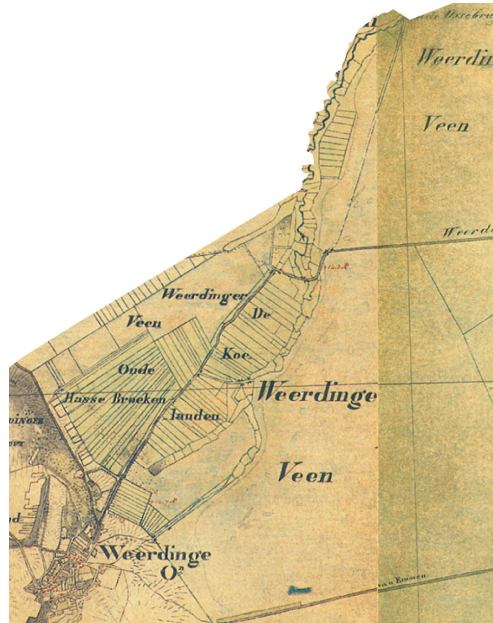

Buitengebied kleinschalige veenontginningen Hondsrug

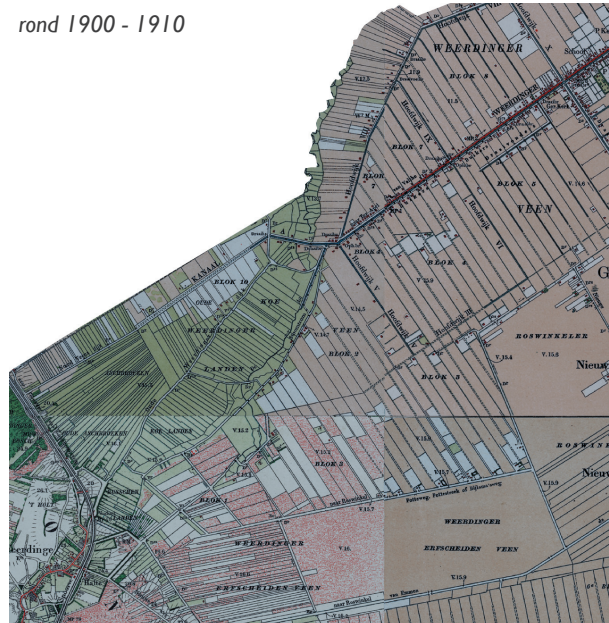

Hondsrug (Bron: Veenatlas, Ruimtelijke Waardenkaart)

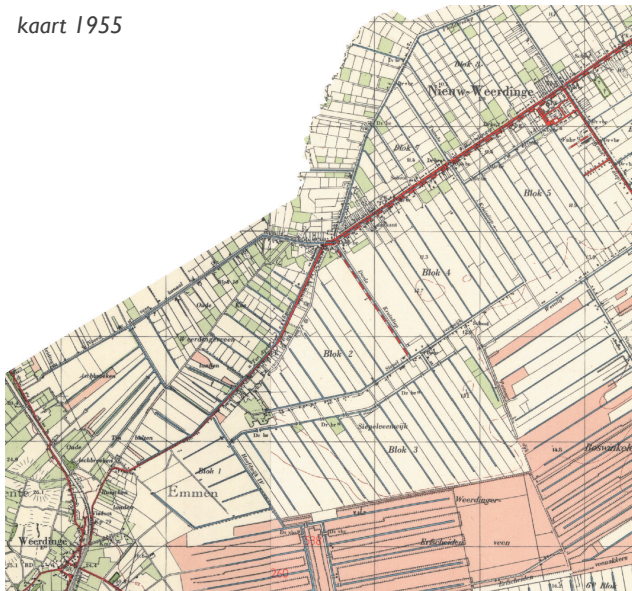
Kaart 1850

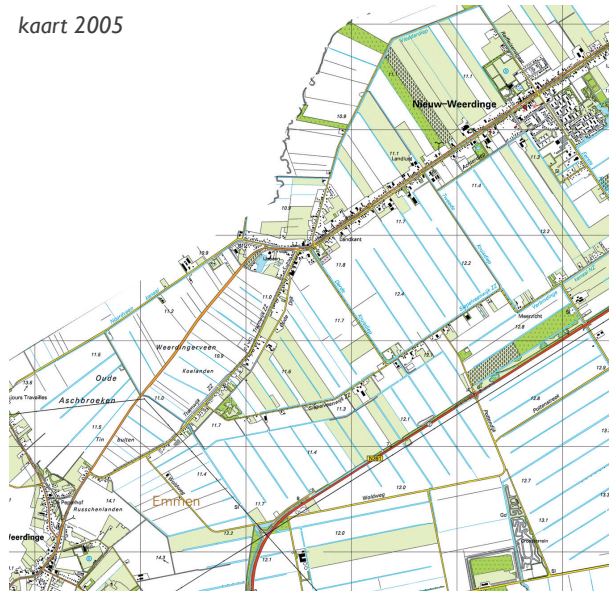
rond 1900 - 1910

kaart 1955

kaart 2005

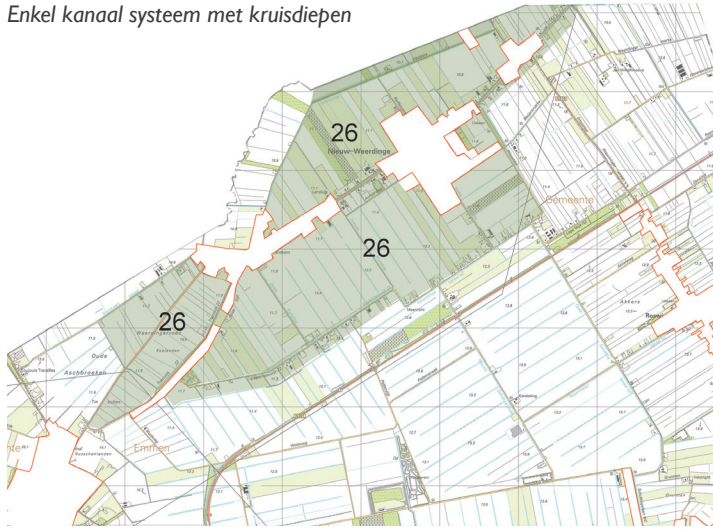

Al vanaf de Middeleeuwen is het veen vanaf de randen, zoals de Hondrug, in gebruik genomen voor agrarische doeleinden en kleinschalige winning van turf voor eigen gebruik. De Hottingeratlas uit 1773 – 1794 geeft enkele ontginningsactiviteiten weer. Echter, waarschijnlijk waren de gebieden te klein om weer te geven op latere topografische kaarten. De kaart van 1850 geeft voor de Hondrugzone, met uitzondering van de beekdalgronden van de Weerdinger landen, geen ontginningsactiviteiten weer.

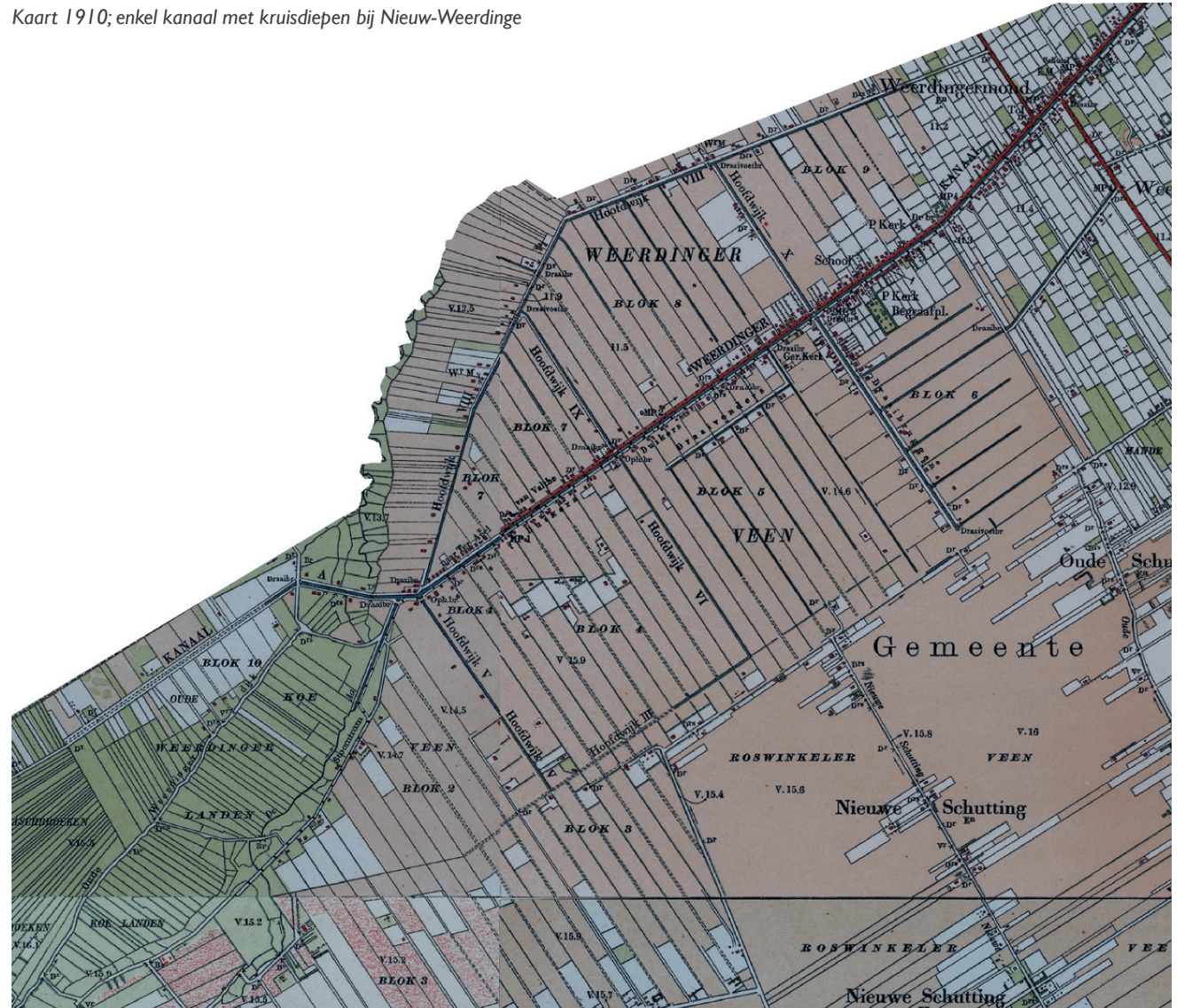
In 1900 was het gebied volop in ontginning. Hierbij valt vooral het grote verschil in verkavelingspatronen op. Ten noorden van het huidige Barger-Oosterveld is sprake van een zeer smalle strookverkaveling vanaf de Hondrug richting veen. Een deel van deze gebieden is in een later stadium grootschalig verveend en wordt dan ook niet meer tot de kleinschalige ontginningen gerekend.

Al in 1900 liepen er langs delen van de rand van de Hondrug onverharde paden. In 1925 is gestart met de aanleg van een klinkerweg vanaf Valthe via Weerdinge tot Barger Oosterveld. Deze was in 1933 gereed. Langs deze wegen en paden ontstond een bebouwingslint met kleine verveners en boeren. Tot op de dag van vandaag is het kleinschalige karakter nog goed herkenbaar dankzij de relatief smalle en onregelmatige verkaveling, de bebouwingslinten met een mengeling van oud en nieuw en de bochtige wegen.

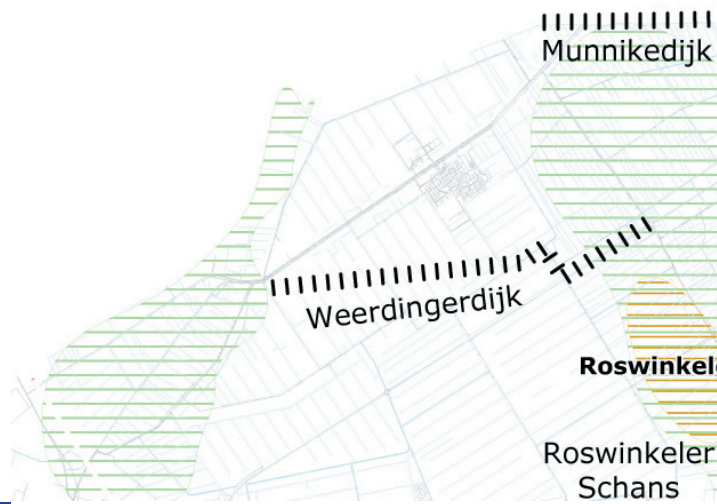
Enkel kanaal systeem met kruisdiepen

Kaart 1910; enkel kanaal met kruisdiepen bij Nieuw-Weerdinge

Archeologische reconstructie (Bron; Archeologisch Bureauonderzoek Emmen)

2.2 Gebied 26 - Enkel kanaal met kruisdiepen van Nieuw-Weerdinge

Het gebied bij Nieuw-Weerdinge is het enige gebied is dat ontgonnen is door middel van het enkel kanaal systeem met kruisdiepen . Het enkel kanaal met kruisdiepen is dus een uniek ontginningsstelsel in de Gemeente Emmen.

Overigens was al voordat het veen bij Nieuw-Weerdinge is afgegraven en de dalgronden tot ontwikkeling zijn gebracht, sprake van menselijke activiteiten in het gebied. Archeologische reconstructie heeft uitgewezen dat ten zuiden van Nieuw-Weerdinge de Weerdingerdijk heeft gelegen. Deze voormalige dijk is met de afgravingen voor het merendeel verdwenen. Alleen het doodlopende

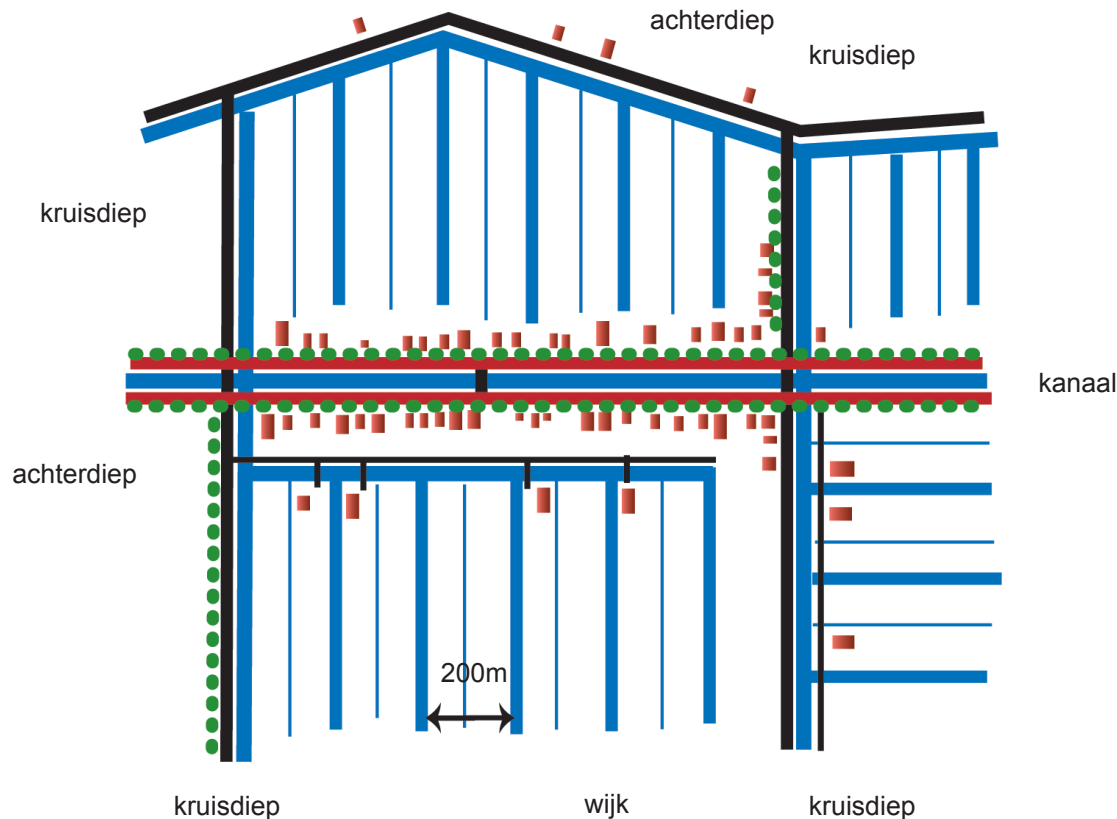
paadje ten zuiden van de Wisseldijk en de Lagewijk zijn nog herenbare lijnen in het landschap. Daarnaast is de Munnikedijk op de grens met de provincie Groningen nog als lijn herkenbaar.

Voor de verveening van het Weerdinger veen is eerst een kanaal, de Weerdingermond, gegraven dat uitmondde in het Stadskanaal. Noordelijker, in de provincie Groningen, waren monden gegraven zoals bijvoorbeeld de Exloërmond, Valthermond, Buinermond. De laatste twee zijn ontgonnen via het dubbel kanaal systeem. Bij de Weerdingermond is gezocht naar een verbetering van het dubbel kanaal systeem omdat dit systeem nogal wat bruggen vereist. Het aansluitende kanaal, het Weerdingerkanaal, buigt op drie plaatsen af, namelijk bij de aansluiting op het Weerdingermond/Stadskanaal, bij Wisseldijk/Meijersmarke (oostkant verveend zonder wijken) en bij het brongebied van het Valtherdiep.

De kruisdiepen zijn loodrecht op het Weerdingerkanaal gegraven. Tussen de kruisdiepen liggen 12 of minder veenplaatsen.

Aan het einde van de kruisdiepen is achter langs de plaatsen een verbindingskanaal gegraven, een achterdiep. Vledderdiep, Achterdiep en Sipelveenwijk zijn dergelijke achterdiep (c.q. hoofd wijken). De gewone wijken zijn vervolgens aangesloten op het achterdiep. De afstand tussen twee wijken is 200m. Tussen twee wijken ligt, precies in het midden, evenwijdig aan de wijken een zwetsloot. Bruggen zijn aangelegd bij de uitmonding van de

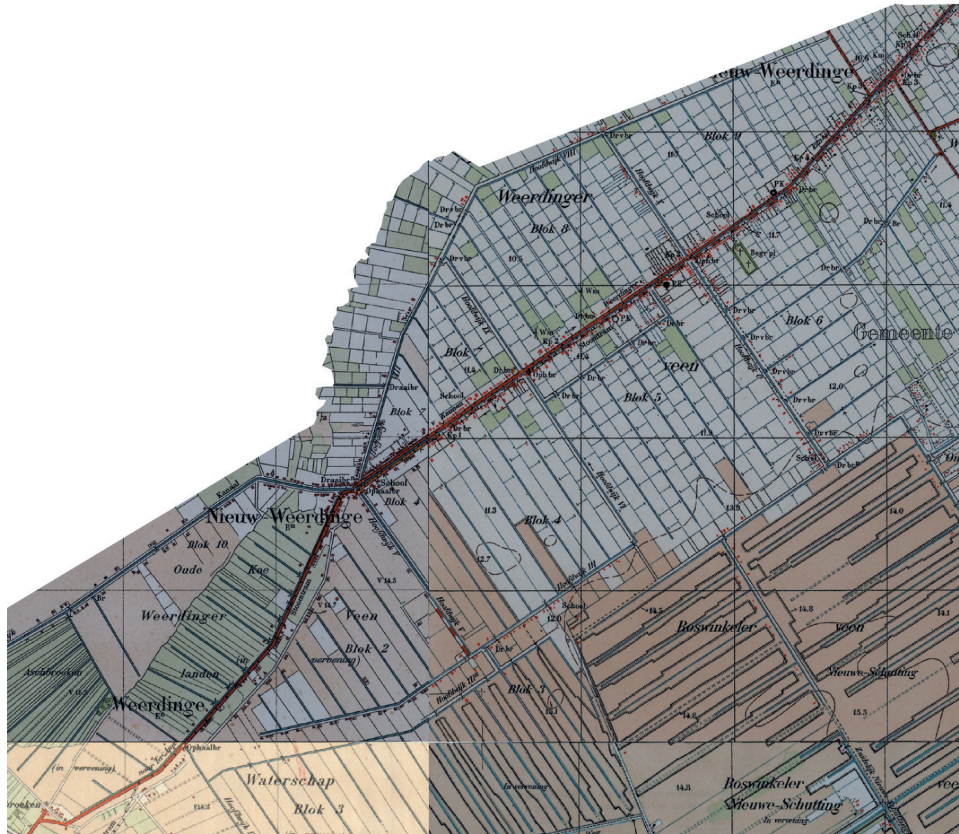
Schematische weergave enkel kanaal met kruisdiepen

kruisdiepen op het kanaal en halverwege twee kruisdiepen. Boerderijen staan aan beide zijden van het hoofdkanaal, behalve tussen het eerste en tweede kruisdiep, waar ze historisch aan de hoofdwijk c.q. Achterdiep zijn gesitueerd. Burgerbebouwing staat aan beide zijden van het hoofdkanaal (lintdorp). Daarnaast is na de vervening bebouwing langs de Siepelveenwijk en in veel mindere mate Vledders blijven staan c.q. gebouwd. Vermelding verdient ook de bebouwing aan de noordzijde van het Verbindingskanaal. Hier lag in het verleden een strook bij de voormalige grens met het Roswinkeler veen. Er stonden al behuizingen voordat zowel het Roswinkeler als Weerdinger veen is ontgonnen (zie kaart 1910). De voorkant van deze bebouwing is gericht op het voormalige Roswinkeler veen en niet zoals bij Siepelveenwijk op het Weerdinger veen. Bijzonder detail is dat veel huizen langs

het Verbindingskanaal nog op veenrestanten liggen en dus op een 'heuveltje' boven het overige maaiveld staan.

De Oude Dijk, Tramwijk ZZ en Oude Weerdingerdijk en het gebied ten noorden van Vledderdiep maakten voor de grootschalige ontginningen deel uit van het beekdal van De (Mussel) Aa en waren in gebruik als wei- en hooilanden (zie kaart 1910). Deze voormalige beekdalgronden zijn wat later ontgonnen dan het Weerdinger veen. Dit is mede te verklaren door het feit dat het gebied vanuit het noordoosten is verveend (Stadskanaal). Na de ontginningen is de kleinschaligheid van dit gebied veranderd in de karakteristieke grootschaligheid van de hoogveenontginningen. Alleen het gebied ten noorden van het Vledderdiep wordt nog tot de kleinschalige ontginningen gerekend.

Kaart 1935

Kaart 2005

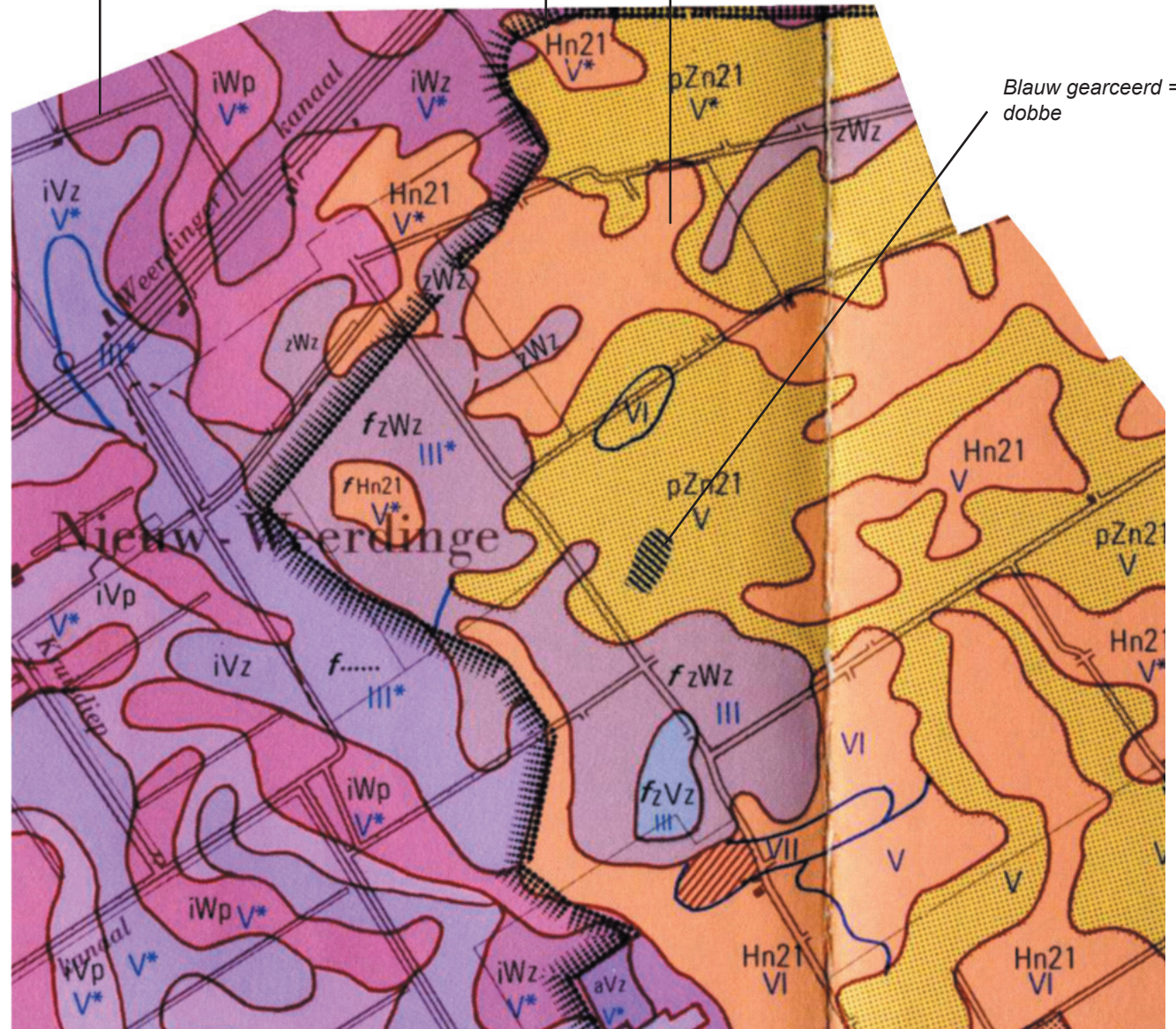
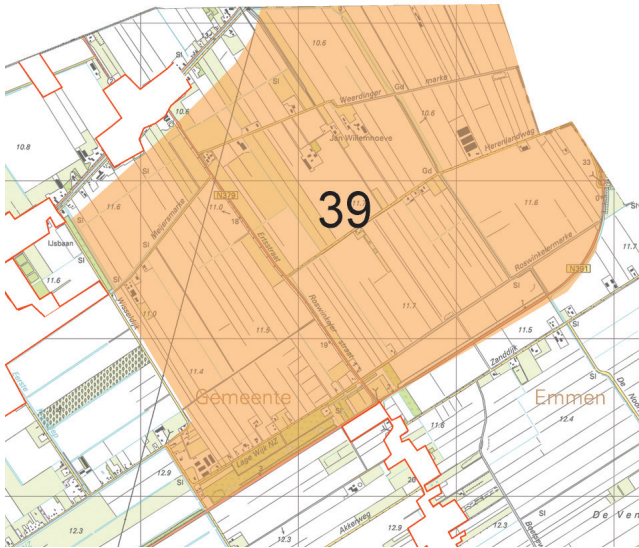
Bodemkaart

roze c.q. paars = venige gronden c.q. voormalig veen

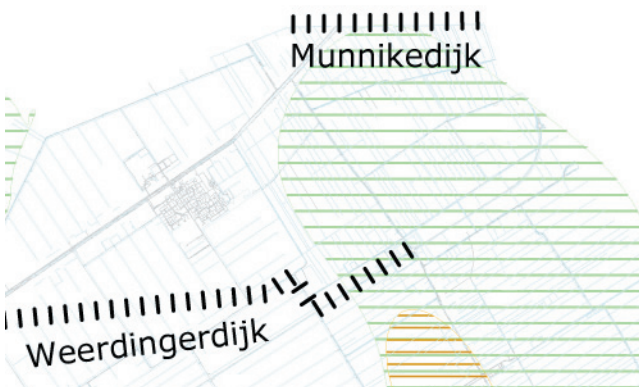
Bruin c.q. code Hn... = zandgronden (veldpodzolgronden)

Dikke zwarte lijn = grens veen-koloniale gebied

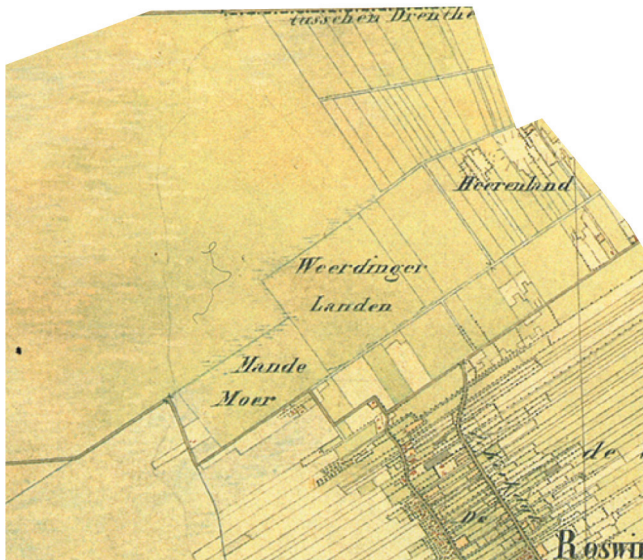
Blauw gearceerd = dobbe

Afb. 170 Archeologische reconstructie

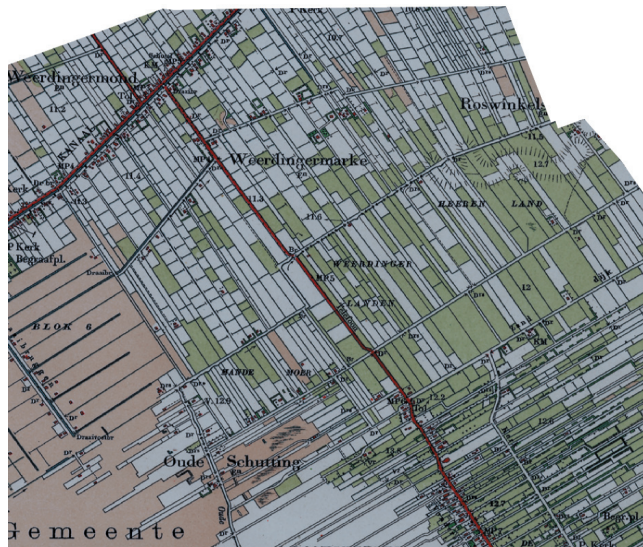

Bron; Archeologisch Bureauonderzoek Emmen

Kaart 1850

Kaart 1900

2.4 Gebied 39 - Roswinkel noordwest

Het gebied wordt op historische kaarten aangeduid als de deelgebieden Heerenland, Weedinger landen, Hooilanden en Mande Moer (zie kaart 1900). Het gebied ligt gedeeltelijk op arme zandgronden (veldpodzol), gedeeltelijk op (voormalige) veengronden en gedeeltelijk op zogenaamde gooreerdgronden. Deze laatste zijn kalkloze zandgronden op de bovenlopen van beekdalen. Ze hebben een goed ontwikkelde donker gekleurde bovengrond (eerdlaag). De grens van het veenkoloniale dek loopt dan ook dwars door het gebied. Dit betekent dat het veen varieerde in dikte en dat plaatselijk nog veen aanwezig kan zijn.

Karakteristiek is dat een deel van de bebouwing langs de huidige wegen Weedinge marke en de Heerenlandweg op of op de overgang van de wat hoger gelegen veldpodzolgronden naar de gooreerdgronden ligt. Vooral ten zuiden van de Weedinge marke is de wat hogere ligging van de boerderijen, het microreliëf, nog goed zichtbaar in het landschap. Dit zijn dan ook de oudste bewoningsplaatsen in het gebied.

Al voordat het veen is afgegraven was in het gebied sprake van menselijke activiteit. Zo vormde de Munnikedijk de

grens met Groningen. Dat is nog steeds het geval.

Daarnaast liep de Weedingerdijk gedeeltelijk door het gebied, namelijk ter hoogte van de huidige weg Lage Wijk NZ en Winkelse weg. De dijken zijn verdwenen maar zijn als lijn nog redelijk te herkennen.

Wanneer de topografische kaart van 1850 wordt vergeleken met die van 1900 dan wordt de metamorfose die in het gebied heeft plaatsgevonden duidelijk. In 1850 was het merendeel van het gebied nog niet verkaveld en, op een enkele behuizing bij Heerenland, onbewoond. In 1900 was het gehele gebied in smalle, niet systematische stroken verkaveld en vrijwel geheel ontgonnen tot wei- of bouwland. Hoewel niet meer zo smal als voorheen, is tot op de dag deze smallere en minder systematische verkaveling in vergelijking met bijvoorbeeld die van het Roswinkeler veen her en der nog zichtbaar. De wegen c.q. paden die in 1850 al waren aangelegd zijn tot op de dag van vandaag nog aanwezig. Datzelfde geldt voor de wegen die met de ontginning in de periode 1850 – 1900 zijn aangelegd. De N391 die na 1985 is aangelegd doorkruist het zuidelijk deel van het gebied en is niet gebaseerd op het historische wegenpatroon. De weg, tezamen met de aangelegde bosstroken, heeft het gebied in visueel opzicht afgescheiden van Roswinkel.

In 1900 hadden zich ook enkele boeren en verveners in het gebied gevestigd. De bebouwing, beperkt in aantal, was gesitueerd langs de noord- en zuidzijde van de Weerdinge marke, langs de Herenlandweg, bij Mande Moer/Oude Schutting (huidige Lage Wijk NZ) en Meiersmarke. Tot op de dag van vandaag is de bebouwing nog steeds langs deze wegen geconcentreerd. Wel heeft er na 1985 op enkele plaatsen, voornamelijk bedrijfsmatig, schaalvergroting en nieuwbouw plaatsgevonden.

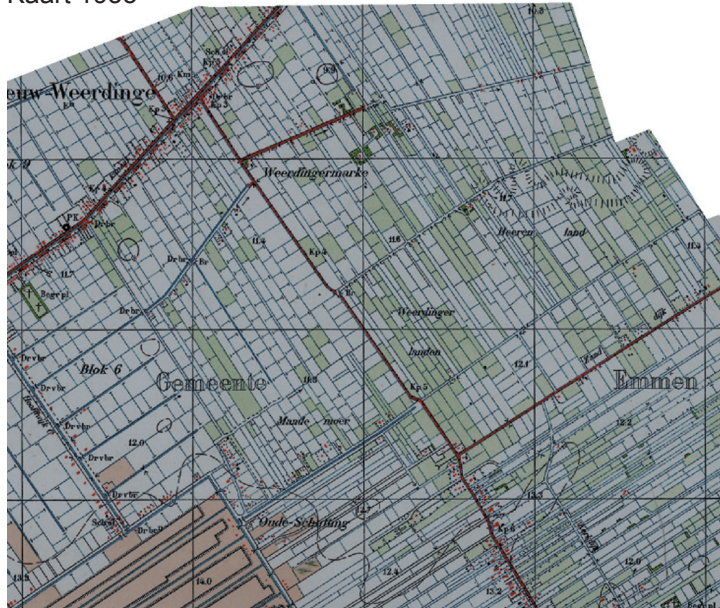
Wat betreft de waterstructuur is er een onderscheid tussen het (voormalig) veen en het gebied dat niet tot het veenkoloniale dek hoort. Het veengebied en dan met name het gebied ten zuiden van Meiersmarke is door middel van een wijk en enkele zwetsloten verveend. Ook het gebied tussen Weerdinge marke en het kanaal is gedeeltelijk door middel van een wijk en zwetsloten verveend en daarna ontgonnen. De overige delen zijn minder of niet door wijken of sloten ontgonnen. Op de venige stukken zijn op de kaart van 1900 wat slootjes te zien. De wijk c.q. brede sloot tussen het kanaal en de Weerdinge marke is in de periode 1965 – 1975 zuidwaarts doorgetrokken. Verbetering van de afwatering en de ruilverkaveling zullen

hier een rol hebben gespeeld. Dit heeft er tevens toe geleid dat in dezelfde periode het landgebruik in met name de omgeving van de Herenlandweg is gewijzigd. Deze voormalige (natte) weidegronden die her en der werden afgewisseld door strookjes bouwland konden nu dienst doen als alleen bouwland. De verkavelingstructuur heeft dan ook vooral hier de grootste wijzigingen ondergaan.

In het kader van de Herinrichting Veenkoloniën zijn bomenrijen aangeplant langs (delen van) de Ertstraat/Roswinkelerstraat en de Herenlandweg. Voor het overige overheerst het privegroen bij de bebouwing.

In de loop der tijd en dan vooral als gevolg van ruilverkaveling heeft het gebied de visuele karakteristieken van een grootschalige ontginning gekregen met grote open ruimtes en lange zichtlijnen. Visueel maakt het dan ook deel uit van het grootschalige gebied ten zuiden van Nieuw-Weerdinge. Hoewel het gebied in visueel opzicht deel uitmaakt van het grootschalige agrarische landschap van Nieuw-Weerdinge, zijn er nog enkele kleinschalige karakteristieken zoals het microreliëf, de verkaveling en bebouwing deels aanwezig.

Kaart 1935

Kaart 1975

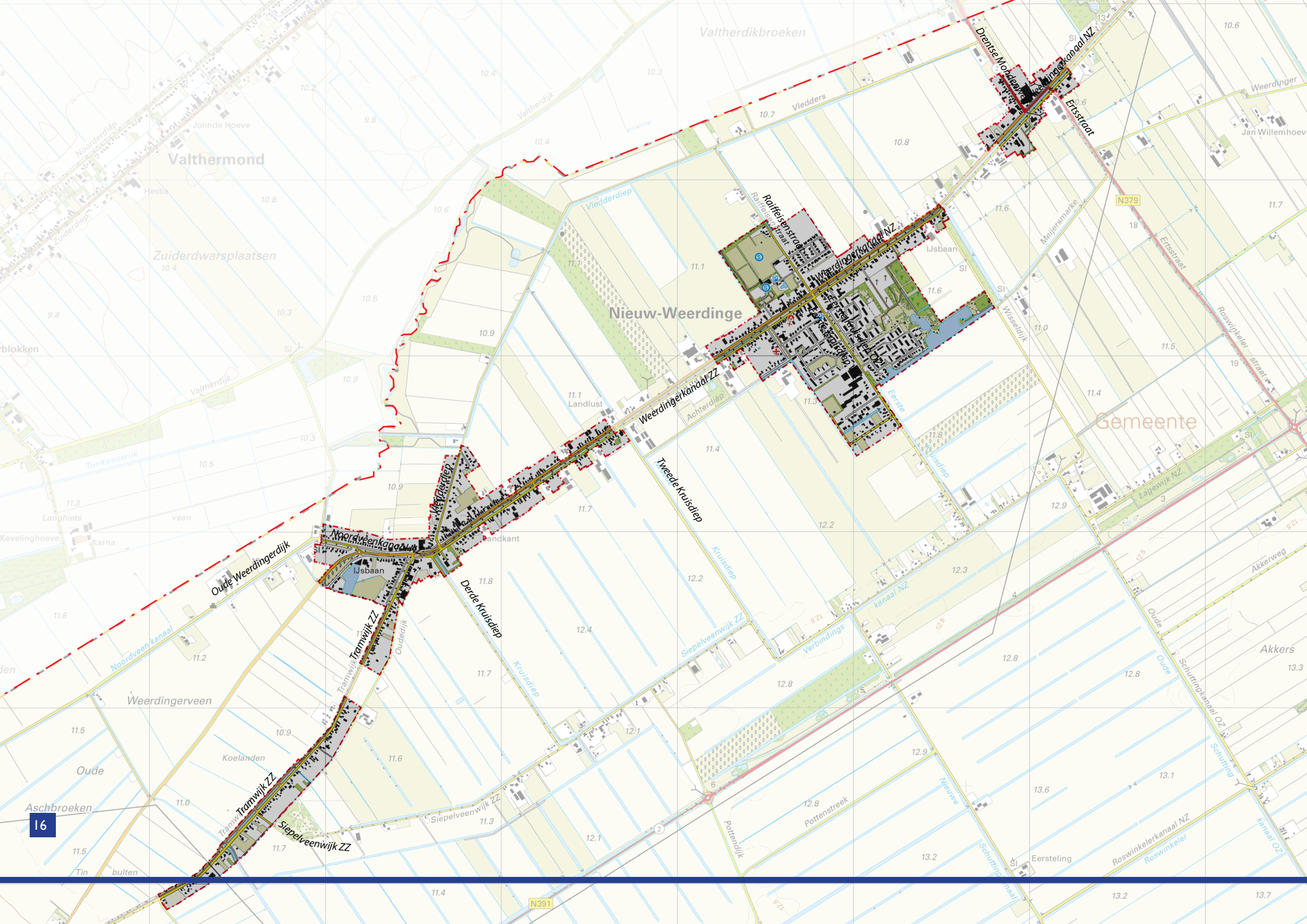

Kaart 1985

Kaart 2005

Valtherdikbroeken

Valthermont

Nieuw-Weerdinge

Gemeente

16

N391

N379

Aschbroeken

Zuiderdwarsplaatsen

Oude Weeringerdijk

Tramwijk ZZ

Derde Kruisdiep

Weeringerkanaal ZZ

Tweede Kruisdiep

Pottenseestreek

Verbindings

kanaal NZ

Nieuwe

Roswinkelerkanaal NZ

Roswinkel

Oude

Schuringkanaal OZ

Schuring

Kanaal OZ

Akkerweg

Akkers

Eersteling

13.2

13.7

18

19

11.7

11.5

11.4

12.9

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

12.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.6

10.7

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

10.8

3. Ruimtelijke structuur

< Overzichtskaart bestemmingsplan Nieuw-Weerdinge

Zoals uit de beschrijving van de ontstaansgeschiedenis naar voren komt is de huidige ruimtelijke structuur van dit plangebied grotendeels een optelsom van (restanten van) het proces van de veenontginning. De principes van de veenontginning zijn van invloed geweest op de diverse ruimtelijke structuren; landschappelijk/groeninrichting, water, verkaveling, bebouwing en verkeer. Vaak heeft dit

geresulteert in een beeld dat gekenmerkt wordt door water, bomenrijen en rechtlijnheid.

De huidige ruimtelijke structuur is een opeenstapeling van deze verschillende onderdelen. De onderdelen kunnen niet los van elkaar worden gezien maar voor de inzichtelijkheid worden ze in dit hoofdstuk toch apart beschreven.

Legenda

- Hoofdstructuur
- Wijkenstructuur
- Gedempt water
- Water (plekken)

 Contour van bebouwing

3.1 Water

Tijdens de verving is op systematische wijze een waterstructuur aangelegd. Deze waterstructuur kent een hiërarchische opzet. Daarbij kunnen het Weedingerkanaal en Noordveenkanaal als hoofdelement gezien worden. Haaks hierop zijn het Eerste, Tweede en Derde kruisdiep te onderscheiden. Het Vledderdiep en het Verbindingskanaal vormen vervolgens weer een parallelstructuur met het centrale Weedingerkanaal. Tussen deze hoofdstructuur van kanalen zijn een groot aantal parallelle wijken aangelegd.

Bijzondere vermelding verdient de verkaveling ten oosten van de Raiffeisenstraat en vooral ten oosten van de N379. Dit gebied is namelijk slechts gedeeltelijk door middel van wijken ontgonnen. De kaart van 1955 geeft goed weer welk deel met wijken en welk deel zonder wijken is ontgonnen. Het gebied dat zonder wijken is ontgonnen lag meer op de overgang van zand naar veen. Hoewel dit gebied wel tot het veenkoloniale gebied wordt gerekend, was het graven van wijken hier door de ondergrond niet rendabel c.q. niet nodig.

Het deel dat zonder wijken is ontgonnen had oorspronkelijk een veel kleinschaliger karakter. Door het samenvoegen van kavels c.q. ruilverkaveling is het gebied in visueel opzicht grootschaliger geworden. Echter de unieke smalle strookverkaveling is her en der nog steeds aanwezig.

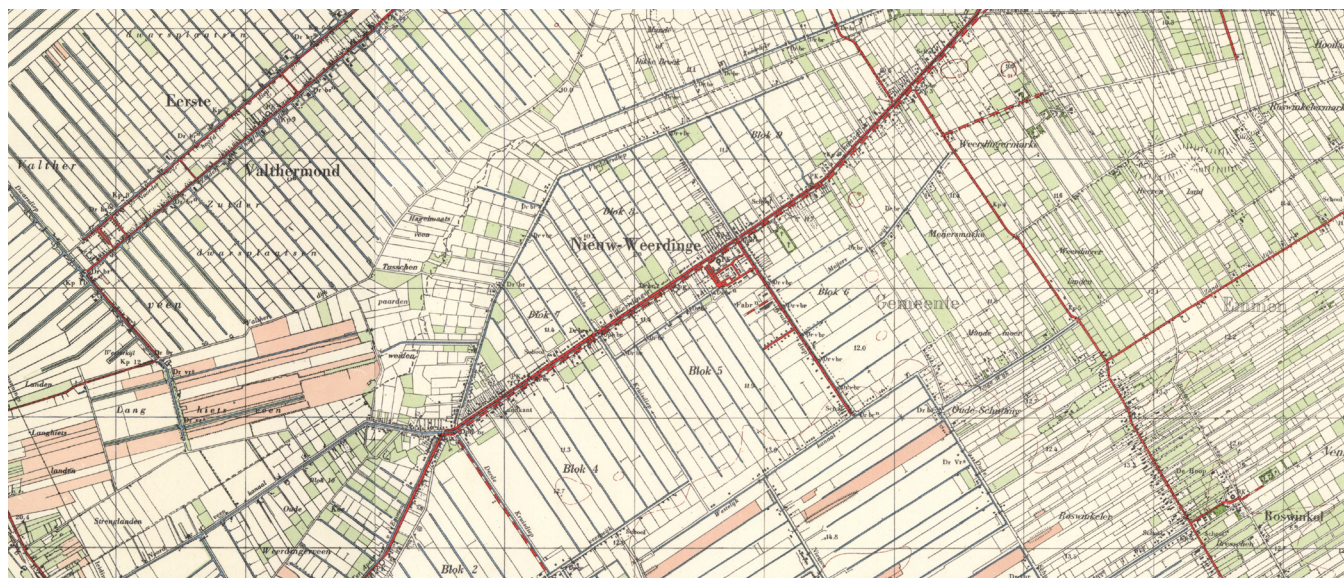
In de jaren '60/'70 is het water van het Weedingerkanaal en een deel van het Eerste Kruisdiep grotendeels gedempt. Hiermee is helaas ook een belangrijk deel van de karakteristieke ruimtelijke verschijningsvorm van beide veendorpen verdwenen.

De rest van de oorspronkelijke waterstructuur, inclusief het wijkenpatroon, is over het algemeen nog in tact. Ten noorden van het Weedingerkanaal is het wijkenpatroon minder gaaf aanwezig maar vooral ten zuiden van het Weedingerkanaal, dus tussen het eerste, tweede en derde kruisdiep is het oude wijkenpatroon nog bijzonder goed

zichtbaar. Overigens geldt dat ook voor het gebied buiten het dorp tussen het Eerste Kruisdiep en Wisseldijk.

Een deel van het Eerste Kruisdiep is plaatselijk verbreed zodat recreatiegebied De Wenke ontstaan is. Hier is aan de oorspronkelijke pragmatische waterstructuur en nieuwe betekenis gegeven.

Het is van belang dat toekomstige ontwikkelingen de betekenis, kwaliteit en potentie van de waterstructuur onderkennen en gaan inzetten als kwalitatief element in de planvorming.

Topografische kaart 1955.

3.2 Groenvoorzieningen

De hoofd-groenstructuur in het plangebied wordt grotendeels gekenmerkt door lineaire boomstructuren, gerelateerd aan de (voormalige) waterstructuur in de bebouwde kom en daar buiten grootschalige open ruimten die omzoomd zijn door weggegeleidende bomenrijen. In de bebouwde kom zijn aan de lineaire structuren tevens enkele grootschalige groenvlakken voor specifieke doeleinden (sportvoorzieningen, begraafplaats, recreatiepark, etc) toegevoegd. In Nieuw-Weerdinge zijn op buurtniveau groengebiedjes gesitueerd, veelal ter plekke van hoekverdraaiingen in het wegpatroon.

Het water van het Weedingerkanaal, Tramdijk ZZ en het Eerste Kruisdiep is gedeeltelijk gedempt. Hiervoor in de plaats zijn brede groenstroken met bomen in gras (o.a. linde, eik) aangelegd. Langs het Weedingerkanaal is aan beide bebouwingszijden een bomenrij aangeplant. Langs de drie kruisdiepen staan, gedeeltelijk recent herplante, bomenrijen.

De bomenrijen langs het Weedingerkanaal, zowel langs het gedempte als niet-gedempte gedeelte, zorgen voor een monumentaal karakter en typerend beeld.

Door de aanleg van de N391 in de jaren negentig van de vorige eeuw is het gedeelte van het Roswinkelerveen ten

noorden van deze weg ruimtelijk bij Nieuw-Weerdinge gaan behoren. De Siepelveenswijk ZZ en het Verbindingskanaal ZZ vormen, mede door de doorgaande beplanting, in ruimtelijk opzicht de zuidelijke rand van Nieuw-Weerdinge. Tussen het Weedingerkanaal en Siepelveenswijk ZZ/ Verbindingskanaal ZZ is sprake van robuuste ruimte die omzoomd is met bebouwingslinten en wegbegeleidende bomenrijen.

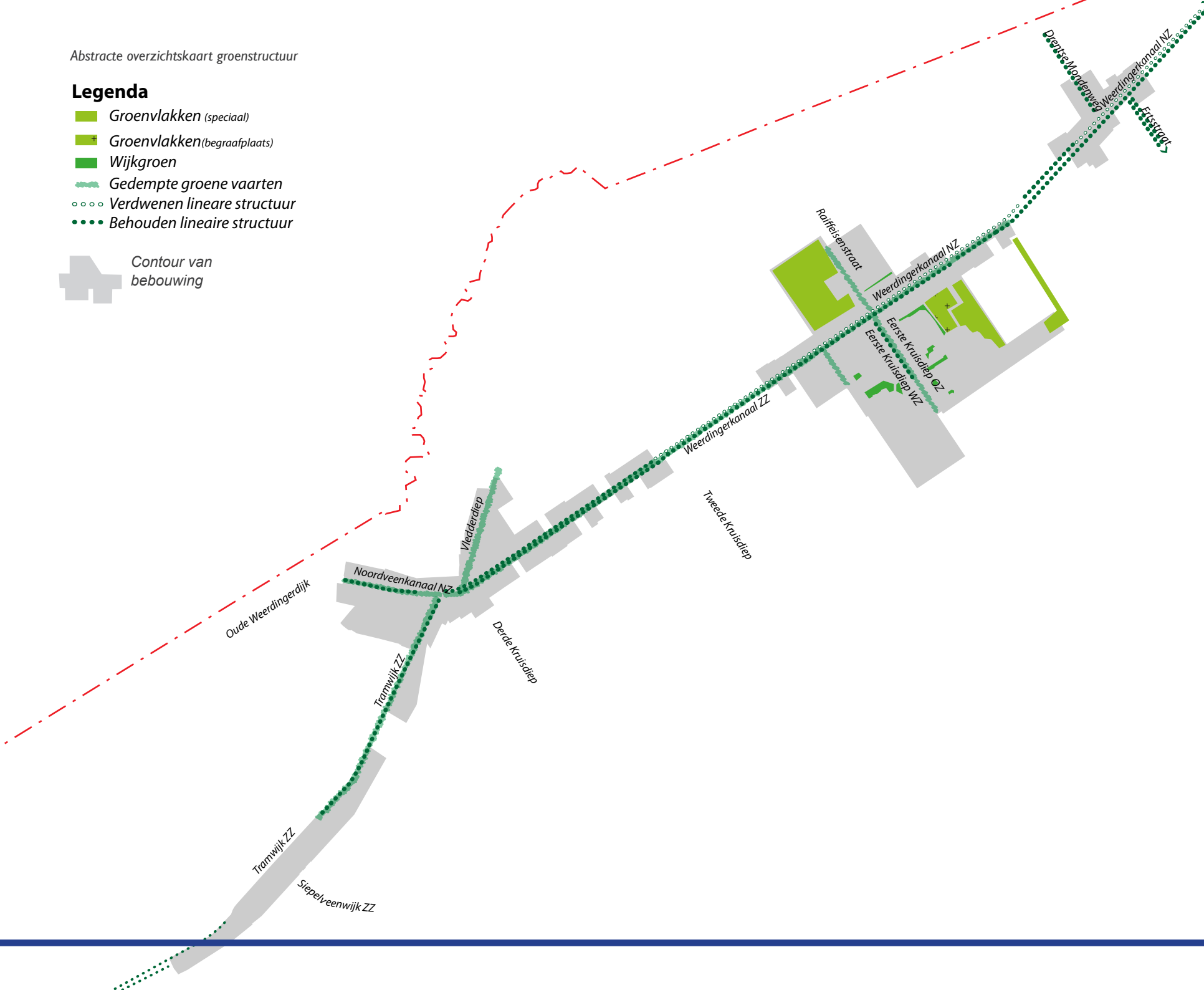
Bij de Trambaan ZZ is sprake van een groot contrast tussen het bebouwingslint en bomenrijen en de open ruimte aan de noordzijde. Omdat de doorgaande weg de Oude Weteringerdijk onbeplant is, doet deze weg weinig afbreuk aan de grootschaligheid van dit gebied.

Legenda

- Groenvlakken (speciaal)
- Groenvlakken (begraafplaats)
- Wijkgroen
- Gedempte groene vaarten
- Verdwenen lineaire structuur
- Behouden lineaire structuur

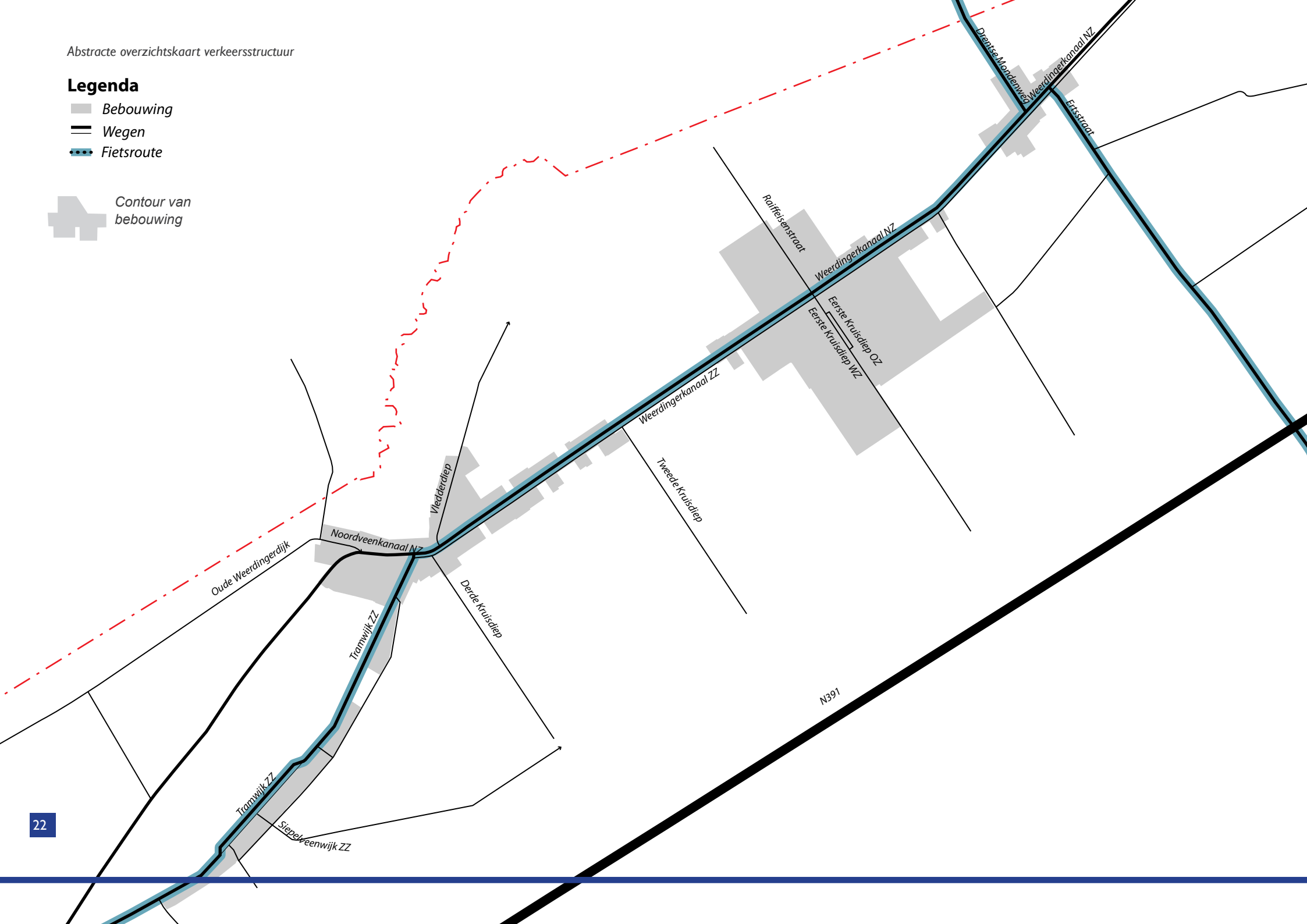
Contour van bebouwing

Legenda

- *Bebouwing*
- *Wegen*
- *Fietsroute*

 Contour van bebouwing

3.3 Verkeersstructuur

Ook de huidige verkeersstructuur is een directe afgeleide van de oorspronkelijke verveningsstructuur. Lange tijd volgde de verkeersstructuur vrijwel dezelfde hiërarchische opbouw als de waterstructuur. Hoofdwegen langs de kanalen en secundaire wegen langs de kruisdiepen. De weg langs het Weerdingerkanaal is nog steeds een van de belangrijkste verkeerswegen in Nieuw-Weerdinge.

In afgelopen decennia is aan de wegen- en verveningsstructuur een nieuwe structuur van (met name) hoofdwegen toegevoegd. Deze nieuwe structuur volgt

weliswaar logische verkavelingslijnen maar heeft geen directe relatie meer met de (aanwezige) waterstructuur.

Het betreft hier een nieuwe hoofdweg tussen Weerdinge en het Derde Kruisdiep, die in de jaren '60 is aangelegd om de Tramwijk/Oudedijk te ontlasten.

Ook kan de N379 aangeduid worden. Deze is in de jaren '50 aan de noord-oostzijde van Nieuw-Weerdinge aangelegd en loopt van Emmer-Compasuum richting het noorden.

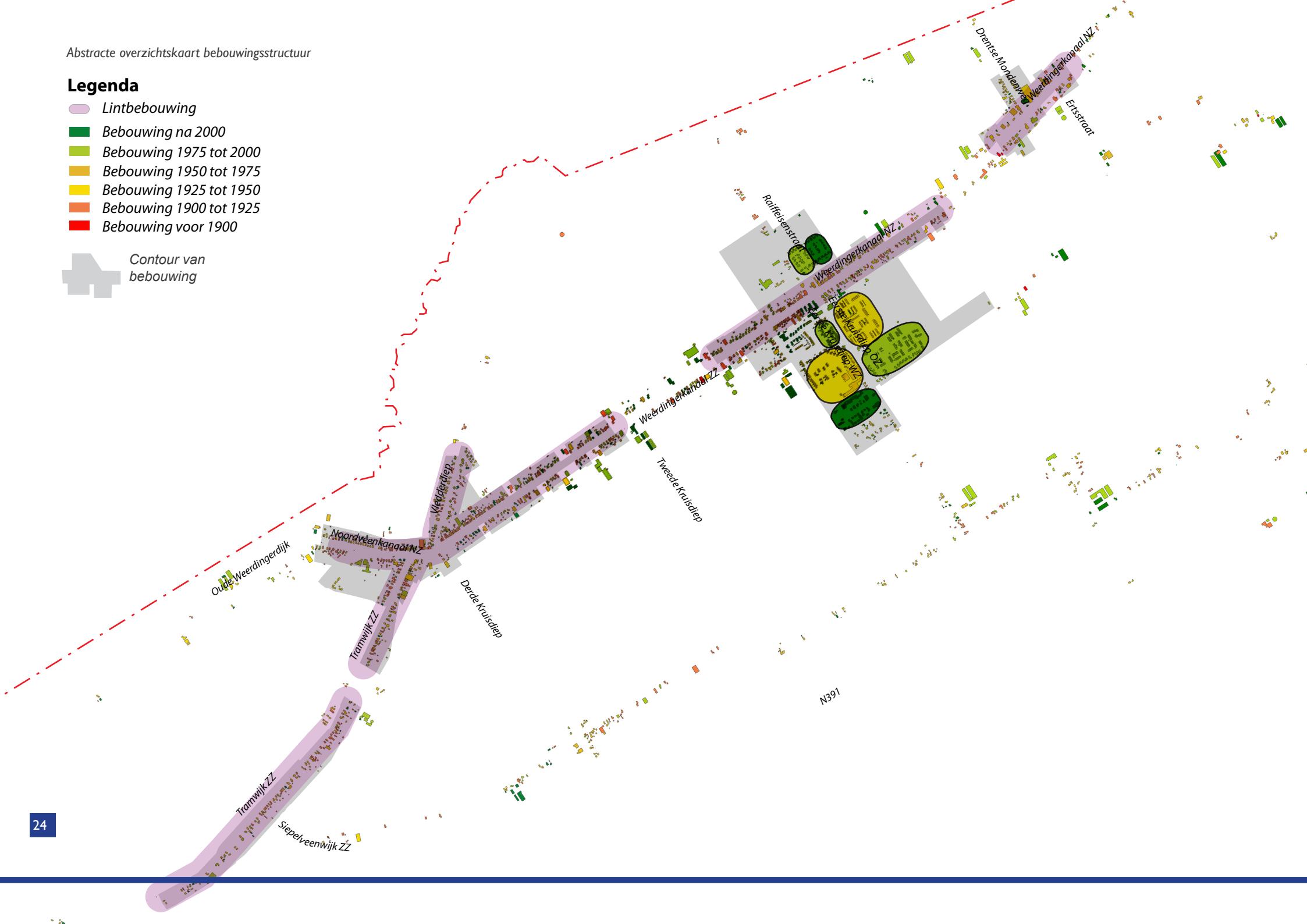
Verder is nog niet zo lang geleden de verbindingsweg Emmen-Ter Apel (N391) aangelegd. Deze weg heeft een belangrijke regionale functie en vormt deels de rondweg van Emmen.

In de kern van Nieuw-Weerdinge hebben in de afgelopen 50 jaar een aantal grotere (woningbouw)ontwikkelingen plaatsgevonden. De wegenstructuur die daarbij behoort, is vormgegeven volgens de destijds geldende ontwerpvoorstellen, soms rechtlijnig soms kronkelend, en sterk gerelateerd aan de verkavelingsvorm. Deze interne ontsluitingsstructuur van de woonbuurten is steeds aangesloten op het Weerdingerkanaal, het Eerste Kruisdiep en de Raiffeisenstraat.

Legenda

- Lintbebouwing
- Bebouwing na 2000
- Bebouwing 1975 tot 2000
- Bebouwing 1950 tot 1975
- Bebouwing 1925 tot 1950
- Bebouwing 1900 tot 1925
- Bebouwing voor 1900

 Contour van bebouwing

3.4 Bebouwingsstructuur

In de loop der tijd heeft de bebouwing zich ontwikkeld langs de gehele lengte van het Weerdingerkanaal. Echter al in 1900 was sprake van de eerste centrumvorming bij het Eerste Kruisdiep. In de loop der tijd is het dorp hier, blokvormig, verdicht (nieuwbouw, industrie, sportvelden). De bebouwing is in eerste instantie als een lint langs het centrale kanaal gepositioneerd. Vervolgens is rondom de kruisingen van waterwegen een bebouwingskern gegroeid. Dit is Weerdinge bij de kruising Weerdingerkanaal-Vledderdiep en Nieuw-Weerdinge bij de kruising Weerdingerkanaal-Eerste Kruisdiep.

Subkernen hebben zich ontwikkeld bij de aansluiting 3e Kruisdiep – Tramwijk – Weerdingerkanaal en Kruising N379 – Weerdingerkanaal.

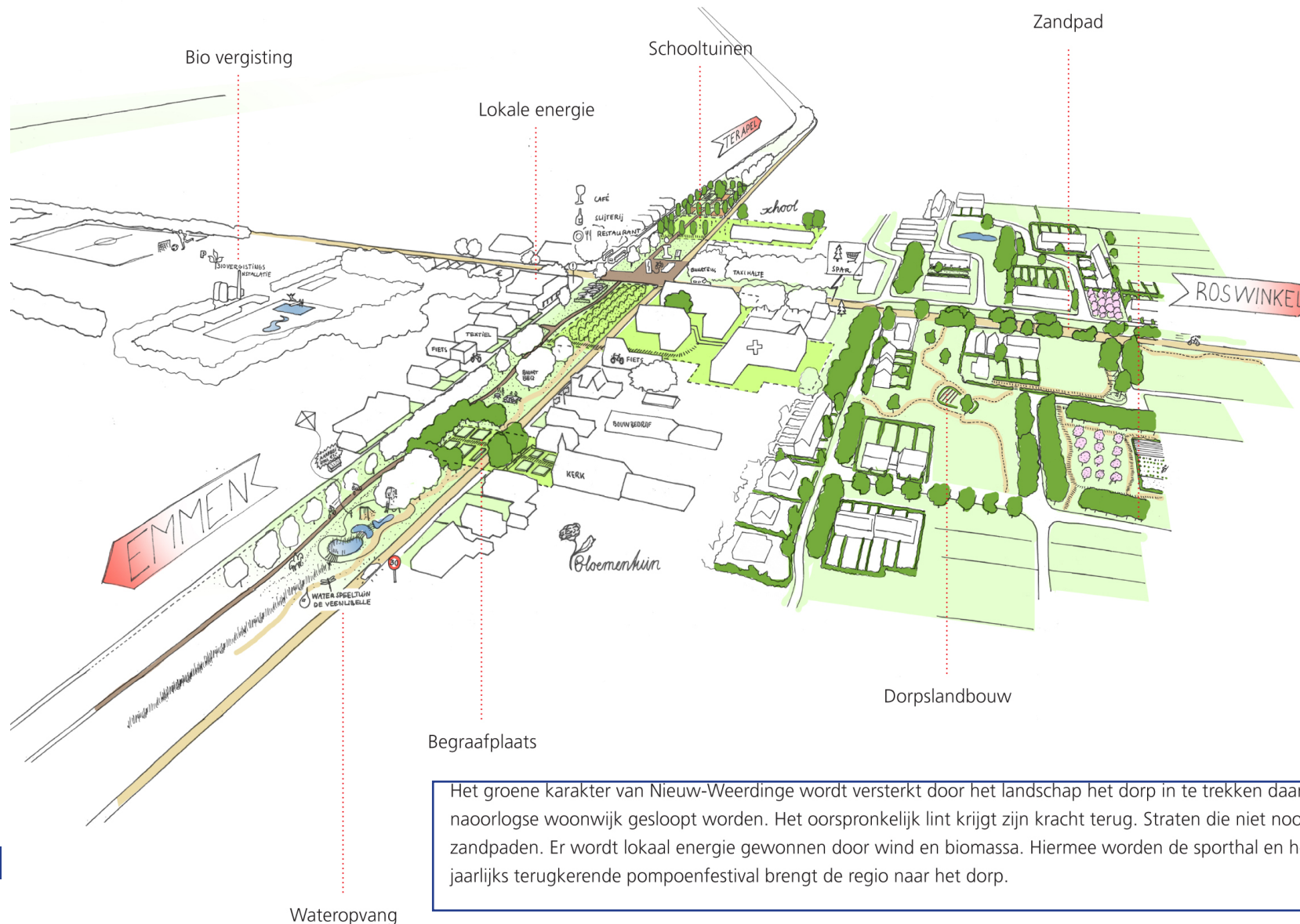
Hoewel de meeste bebouwing van het lint min of meer in één rooilijn staat, is sprake van een grote variatie door de verschillen in hoogte, vorm en kleur van de nok. De richting van de nok is, conform de historie, veelal loodrecht op het kanaal.

In de jaren ná de Tweede Wereldoorlog is met name in Nieuw-Weerdinge projectmatige woningbouw geplaatst. De eerste 'nieuwbouw' begon in het zuid-west kwadrant en ging in de decennia daarna over in nieuwbouwprojecten ten oosten van het Eerste Kruisdiep. De woonbuurten zijn opgebouwd uit grondgebonden woningen die volgens een stempelstructuur (kenmerkend voor de jaren '50, '60 en '70) zijn gepositioneerd.

In de jaren '90 en begin 2000 is te zien dat nieuwe bebouwing veelal vervanging van oudere bebouwing was. In de afgelopen jaren is in het noord-oost kwadrant, aan de rand van het dorp, een uitleglocatie in ontwikkeling gebracht. Met name de veranderde macro-economische situatie en de bevolkingskrimp in deze regio heeft er toe geleid dat nieuw uitleglocaties niet meer zo snel en wellicht helemaal niet meer gevuld zullen worden.

Vertragen en vergroenen

Een onspannen toekomst voor Nieuw-Weerdinge.

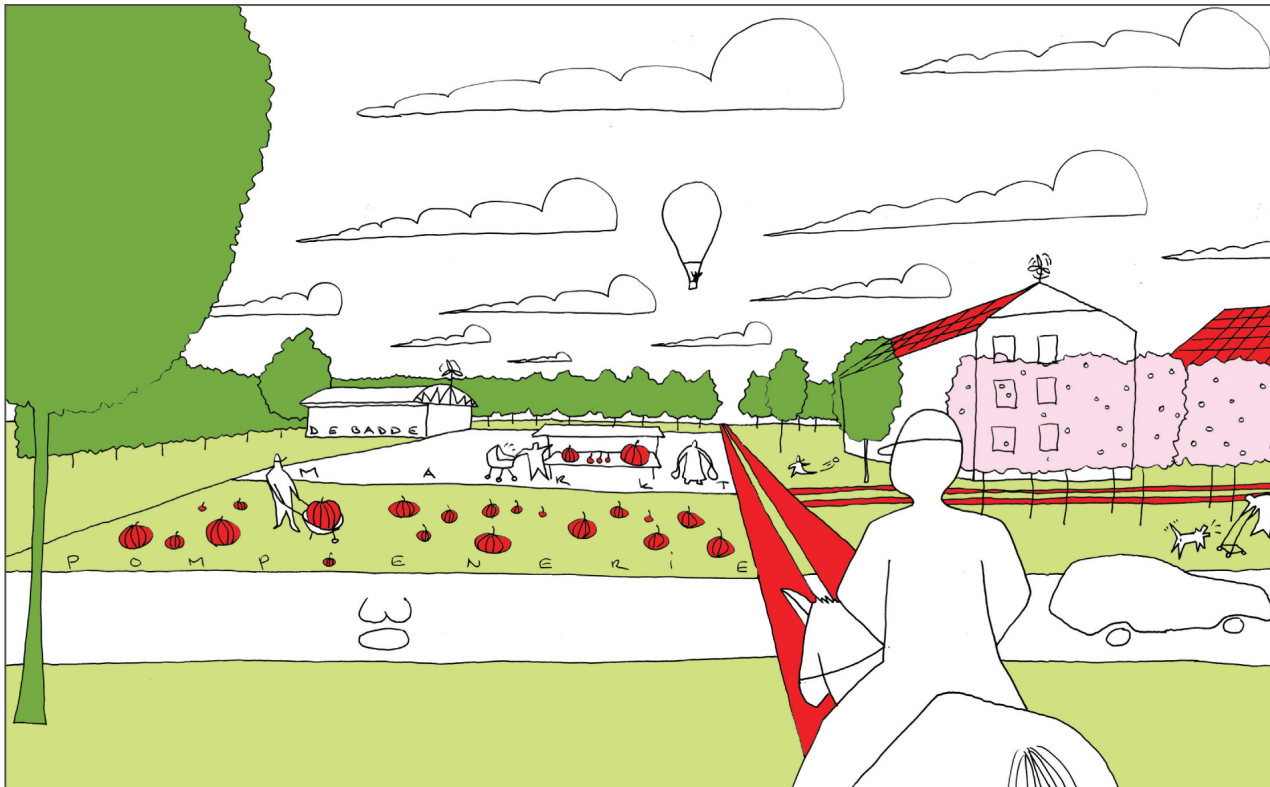

Het groene karakter van Nieuw-Weerdinge wordt versterkt door het landschap het dorp in te trekken daar waar delen van de naoorlogse woonwijk gesloopt worden. Het oorspronkelijk lint krijgt zijn kracht terug. Straten die niet noodzakelijk zijn worden zandpaden. Er wordt lokaal energie gewonnen door wind en biomassa. Hiermee worden de sporthal en het zwembad verwarmd. Het jaarlijks terugkerende pompoenfestival brengt de regio naar het dorp.

4. Visie & Ontwikkelingsmogelijkheden

Pompoenfestival

In de afgelopen tijd is voor het 'buitengebied' een ruimtelijke visie en een bestemmingsplan opgesteld. Voor het plangebied zoals dit nu begrensd en gedefinieerd is, is echter geen actuele ruimtelijke visie en/of ontwikkelingsstrategie voor handen.

Doordat een groot deel van het na-oorlogse woningbestand in de komende jaren waarschijnlijk aan vervanging toe is en door de bevolkingskrimp hoogstwaarschijnlijk aanzienlijk minder woningen terug gebouwd zullen worden, bestaat grote kans dat er lege plekken in de buurten en gaten in de ruimtelijke structuur zullen ontstaan. Dit doet afbreuk aan de ruimtelijke kwaliteit van het dorp en is niet wenselijk voor de leefomgeving.

Het geven van een doorkijk naar de toekomstige ontwikkeling is moeilijk maar wel van belang. Daarbij is een goede strategie, een combinatie van een ruimtelijk 'krimpmodel', visie op vervanging van bestaande woningvoorraad en sociaal-economische mogelijkheden, essentieel voor de toekomst van de dorpen. Teruggrijpen naar de oorspronkelijke kernwaarden van de dorpen kan hierbij centraal komen te staan.

Door Atelier Rijksbouwmeester is recentelijk een studie verricht naar 'het bestaansrecht' van enkele veenkoloniale dorpen. Nieuw Weerdinge is daarbij ook als onderwerp genomen. De elementen van deze studie bieden inspiratie voor de toekomstmogelijkheden van het dorp. Het is van groot belang dat deze studie wordt opgevolgd door de ontwikkeling van een strategie, zoals hierboven genoemd, en niet in vergetelheid geraakt.

Bijlage: stratenkaart Nieuw-Weerdinge

